

proti vindikantu, ne pride včasih do polne restitucije, ker po našem pravu poštenu posestnik ne vrača fructus exstantes (ki jih vrača kondicentov nasprotnik po §§ 921, 877, 1265 in 1447 hkrati z glavnico). Zeiller opravičuje to nedoslednost (po mojem mnenju hibo) zakona z lažjim obračunom med lastnikom in posestnikom po uspešni vindikaciji (kar je opravičeno le takrat, kadar dosegajo potroški za plodove njih vrednost).

Reparacijski značaj kondikcijskega zahtevka nam potrjuje še nekaj zanimivih določb novega stečajnega reda: po § 44, odst. 2. cit. sme izločitveni upnik zahtevati mesto stvari po skladu sprejeto odmeno, če je bila njegova stvar odsvojena iz sklada po otvoritvi stečaja; če odmena še ni dana, pa odstopno pravico do nje. Po § 46, št. 4 tvorijo zahtevki iz neutemeljene obogatbe sklada skladovne terjatve (Poleg izpodb. r. primer noveše legislacije, ki nam vriva naziv »obogatbenega« zahtevka, neznan obč. drž. zakoniku). Zelo značilna za reparacijski značaj kondikcije je tudi določba § 54, odst. 2, ki velja po svojem splošnem besedilu zlasti za pravico poroka iz § 1358 in potrošnika iz § 1042: »Terjatve na povračilo dolga, plačanega za stečajnika, uživajo vrstni red plačane terjatve.« Kdor torej plača mesto stečajnika njegove uslužbenice, njegovega zdravnika ali druge njegove privilegirane upnike, sme nastalo mu kondikcijo uveljaviti v privilegiranem vrstnem redu poravnane terjatve, tako da p r e i d e privileg stare terjatve z njenim prestatkom na novo nastalo kondikcijo (dasi izvira iz lastnega pravnega temelja).

Državljanstvo i brak.

Živojin Perić, prof. prava na Univerzitetu u Beogradu.

Obično su budući supruzi istoga državljanstva (podanstva, narodnosti), ali se često dešava da oni pripadaju kao podanici raznim državama. U ovom poslednjem slučaju, postavlja se pitanje: da li će supruzi zadržati svaki svoje državljanstvo ili će jedan od njih uzeti državljanstvo drugoga supruga, tako da oba bračna druga imaju isto državljanstvo, i, najzad, ako

se stvar reši u ovom poslednjem smislu, koji suprug će se, muž ili žena, ovde priroditi (naturalizirati), to jest pristupiti podanstvu svoga druga?

Postojalo je do skora malo te ne bezizuzetno pravilo, da su se supruzi izjednačavali brakom u pogledu državljanstva, ako to već nisu bili pre braka. Brak je, dakle, u opšte bio jedan slučaj promene državljanstva, to jest jedan slučaj prirodjenja (naturalizacije), pored ona druga dva prirodjenja u užem smislu (v. n. pr., § 44. Srp. Gradj. Zak., Srpske Zakone od 2. Maja 1844. i 14. Avgusta 1851. god. st. k., §§ 28. à 30. Austr. Gradj. Zak.) i prisajedinjenja zemljišta jedne države drugoj državi (aneksije). I, izuzimajući izvesne države u Južnoj Americi gde je strani podanik, stupanjem u brak sa domorotkinjom, uzimao državljanstvo ove poslednje¹, to je bila uvek žena koja je išla za državljanstvom svoga muža. Medjutim, ovo pravilo, koje neprestano još vredi kao pravilo, specialno u Evropi, načeto je, pre četiri godine, u znatnoj meri, jednim zakonom donesenim 22. Septembra, 1922. god., u Severno-Američkim Sjedinjenim Državama.² Po ovome zakonu, Amerikanka ne gubi svoje podanstvo venčanjem za stranoga podanika (bez obzira na to da li, po zakonima ovoga, Amerikanka dobija ili ne njegovo podanstvo) i, obrnuto, strankinja udata za Amerikanca ne postaje američkom podanicom, pa baš da je ona, po zakonima dotadašnje svoje otadžbine, izgubila ovim stupanjem u brak podanstvo koje je dotle imala: ona bi tada bila bez podanstva (eine Heimatlose, une sans-patrie), osim ako je već, i pored toga, ne bi Amerika

¹ To se objašnjava potrebom da se stranci privuku i tako umnoži dosta retko stanovništvo u tim državama. V. ovde: Ernest Lehr, *La Nationalité dans les principaux Etats du Globe*, n. pr. p. 32. (Argentina), 48. (Brazilija), 158. (Peru), 219. (Urugvaj). Isto tako i u Japanu: E. Lehr: op. cit. p. 127.; F. Surville, *Cours élémentaire de Droit international privé*, 7-ième édition, Paris, 1925., p. 104.

² Na predlog poslanika Cable iz Države Ohio: v. studiju: *Die Schweiz und das amerikanische Bürgerrecht*, od V. N. u »Neue Züricher Zeitung«, Zürich (Schweiz), № vom 20. Juli 1926. (Abendblatt). B. tekst ovoga zakona u časopisu: »Journal de Droit international« (Clunet), Paris, n^o mars-avril 1923., p. 446-447.

smatrala podanicom njene ranije otadžbine (što bi, najzad, Amerika, po svom pravu suverenosti, mogla činiti).³

Amerikanci polaze, i ovde, od načela lične slobode i neće da se to načelo okrnji ni u pitanju promene državljanstva. Svaki ima pravo da izbere sebi otadžbinu odnosno državu kojoj će pripadati kao podanik, što znači da i promena narodnosti može i mora biti samo rezultat naše slobodne volje. Zaključiti brak sa licem druge narodnosti ne znači želeti, u isto vreme, raskinuti i dotadašnju podaničku vezu i primiti državljanstvo svoga supružnika: venčanje ostaje, dakle, u ovom pogledu, bez dejstva, i kao god što muž zadržava svoju narodnost, zadržava svoju narodnost i žena: i ona ima prava na ličnu slobodu kao i njen suprug. Po Americancima, na taj način, sve pravne i društvene ustanove, svi zakoni pa i sama najviša ljudska institucija, država, imaju za glavni ako ne za jedini zadatak da obezbede pojedincima ličnu slobodu. Postupiti drukčije i zakonima ovu krnjiti i okrnjiti, bila bi jedna očigledna *contradictio in adiecto*.

Evropska Zakonodavstva (uzimamo za primer njih kao, mislimo, najvažnija) stoje na stanovištu da ono što se ima najpre da osigura kod braka to je njegovo jedinstvo (harmonija): brak (porodica) je osnova društva i države, i što je ta osnova solidnija, solidnije je i samo društvo, država. Bračnoga jedinstva ni sloge ne bi, svakako, bilo, ili ih ne bi bilo u dovoljnoj meri, ako bi muž bio jednoga a žena drugoga podanstva, što bi povlačilo tu posledicu da bi oni, u pogledu onih privatno-pravnih odnosa koji ne ulaze u kategoriju odnosa apsolutnoga (medjunarodnoga) poretka (*ordre public international*), potpadali pod razne zakone [poimence ako bi se ticalo njihove pravne sposobnosti (*Rechtsfähigkeit, jouissance des droits*) ili njihove sposobnosti za pravne poslove *resp.* za pravne akte (*Geschäfts- i Handlungsfähigkeit, exercice des droits*), i u opšte ako bi se ticalo njihovoga ličnoga statusa (*statut personnel*)]. Iz istoga razloga, razloga bračne harmonije,

³ Ali je strankinjama udatima za Amerikance olakšana naturalizacija, specialno od njih se, mesto pet godina (obična naturalizacija), traži samo jedna godina stanovanja na teritoriji Sjedinjenih S. Američkih Država, odnosno Havajskih Ostrva, Alaske ili Porto-Rico.

ili tačnije i iz toga razloga, ona zakonodavstva koja dopuštaju samo crkveni (religiozni) brak zabranjuju brak između hrišćana i nehrišćana (v. n. pr. §§ 69. al. 1°, 79., 93. al. 8°, 94 al. 4°. Srp. Gradj. z., takvo je, n. pr., još i Hrvatsko i Crnogorsko Bračno Pravo): činjenica da supruzi ne ispovedaju istu religiju nije, sigurno, povoljna po bračno jedinstvo. Otuda, nehrišćanska strana imala bi, ovde, da predje u Hrišćansku Veru pa da može biti braka, ili da Hrišćanska strana napusti svoju veru, što je već mnogo redji slučaj.⁴ Po ovome shvatanju, dakle, što na prvom mestu valja zagarantovati pojedincima, to je postojanje države, toga izvora svih prava pa, prema tome, i prava na slobodu: bez države i u njenom odsustvu, ne bi bilo ni prava ni slobode,⁵ i zato se kod ustanove braka mora imati najpre u vidu država a ne lična sloboda, ako bi preterana lična sloboda slabila brak i porodicu, taj temelj društva, a to bi, specialno, bilo onda kada bi supruzi bili raznih narodnosti i raznih religija.⁶

Kao što se već gore moglo primetiti, Amerikanci nalaze da pojedinci imaju izvesna prava — a tu, po njima, dolazi, i na prvom mestu, lična sloboda — koja stoje iznad države i u koja ova ne sme dirati: to su tako zvana prirodna prava pojedinaca o kojima govori Objava Prava Čoveka i Gra-

⁴ Da ovde ipak primetimo da je, posle Velikoga Rata (1914.—1918.), bilo, među Srbima Istočno-Hrišćanske Vere, malo više slučajeva (nego ranije) prelaska u Muslimansku Veru iz bračnih uzroka. Razume se da Srbi Istočno-Hrišćanske Vere ne bi tu mogli praviti nikakav prigovor, pošto su oni odayna istakli bili devizu: »Brat je mio koje vere bio.« Koliko se, pak, ova deviza koja narodnost stavlja iznad svake vere, pa čak i iznad same Vere Hrišćanske, slaže sa učenjem i načelima ove poslednje Religije, učenje i načela koja stoje iznad naroda i država, u to razmatranje ne možemo ulaziti u ovome članku.

⁵ Teorija o apsolutnoj suverenosti države: po njoj je država ne samo pravno nego i etički suverena, t. j. iznad države nema ne samo prava nego ni morala, ili, država je najviše pravo i najviši moral, to je jedno savršeno, božansko, biće ovde na zemlji.

⁶ Sama ustanova braka u kojoj je već sloboda supruuga ograničena govorila bi pre u prilog evropske nego američanske koncepcije: po ovoj poslednjoj koncepciji, ne bi, upravo, trebalo da brak u opšte postoji, najviše bi, po njoj, mogao biti slobodan brak, inion libre, ono što predlaže komunistička filosofija čiji su, međutim, Amerikanci sa Englezima najizrazitiji protivnici.

djanina (*Déclaration des droits de l'Homme et du Citoyen*) iz doba Velike Francuske Revolucije (1789.) a koja Objava ima svoga izvora u školi Prirodnoga Prava (čiji najistaknutiji predstavnik je Jean-Jacques Rousseau: v. njegov *le Contrat social*, Društveni Ugovor).⁷ Po ovoj koncepciji, ta prava su prethodila državi, i država je došla da ih samo konstatuje i zaja m č i. Zato, po istom shvatanju, ima da se, kod braka kao i inače, vodi najpre računa o li č n o j s l o b o d i a ne o državi koja i nije izvor lične slobode već samo njen zaštitnik.⁸

⁷ Da primetimo ovde da je G. Jelinek tvrdio da Objava Prava Čoveka i Gradjanina nije proizvod Društvenoga Ugovora J. J. Rousseau-a već da je ona bila uzeta iz »Bills of Rights« koji prethode Ustavima Severno-Američkih Država od 1776.—1789. Mišljenje ovo prihvatio je i prof. Pariskoga Univerziteta F. Larnaude. *Contra E. Boutmy*, u svojoj studiji: *La déclaration des droits de l'homme et du citoyen* et M. Jellinek (u »Séances et travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques«, mai, 1903., p. 610.). V. ovde naš rad: *Jedan pogled na evolucionističku pravnu školu*, u »Glasu Srp. Kralj. Akademije«, LXXIV., Beograd, 1908., Str. 126. V. takodje: Dr. Leonid Pitamic, *Pomen čoveških in državljskih pravic*, Slavnosno predavanje na ljubljanski univerzi ob svetosavski proslavi 27. januarja 1926 (Zbornik znanstvenih razprav, V. letnik 1925—26) i Dr. Gjurdje Tasić, *Prava i dužnosti gradjana 1925* (Popularno predavanje u izdanju Matice Srpske u Novom Sadu).

⁸ Teorija ograničene državne suverenosti: država je samo pravno suverena ali ne i etički: iznad nje stoji prirodni moral koji država ne sme pogaziti (taj moral zabranjuje joj da pojedincima odreče njihova prirodna prava), i zato, po istoj teoriji, pojedinci imaju, u ovom pogledu, protiv države, eventualno, pravo pobune. (V. ovde: De Vareilles-Sommières. *Les Principes fondamentaux du Droit*, Paris, 1889., p. 244. à 266. (»Droit de révolte«). U našoj književnosti v. o državnoj suverenosti naročito: S. Jovanović, *O Državi. Osnovi jedne pravne teorije*, treće izdanje, Beograd, 1922., S. 127. à 140.; S. Jovanović, *O Suverenosti* (pristupno predavanje na Velikoj Školi), »Branic«, 1897.; Dr. Djurdje Tasić, *O teoriji narodne suverenosti*, naročito u Francuskoj, i o jednom skorašnjem pokušaju tamo. *Etude critique de la théorie de la souveraineté nationale, surtout française, et d'un essai récent français*. (Posebni odtisek iz Zbornika znanstvenih razprav IV.), Ljubljana, 1925., kao i Dr. Léonidas Pitamic, *Les déformations du raisonnement, sources d'erreurs dans les*

Dve razne koncepcije, dakle, o karakteru države i prava, pitanje kojim se ovde ne možemo više baviti. Samo ćemo primetiti da, s pogledom na to da evropski Ustavi (raniji kao i oni pozniji od Velikoga Rata) sadrže, po pravilu, najpre odredbe o ličnim (individualnim) pravima pojedinaca pa tek onda propise o ustrojstvu i odnosima državnih vlasti, moglo bi se izvesti da, i po tim Ustavima, lična prava prethode postanku države i državnih vlasti. Takav je raspored i u našem Ustavu od 28. Juna, 1921. god.⁹

Medjutim, Nemački Ustav od 11. Avgusta, 1919. govori najpre o ustrojstvu vlasti pa onda tek o ličnim pravima, iz čega bi izlazilo da je nemačka pravna ideologija ovde odstupila od shvatanja škole Prirodnoga Prava.¹⁰ Razume se, da iz ove

théories de l'Etat, tirage à part de la »Revue internationale de la théorie du droit«, Brno, 1926.

⁹ V. taj raspored i u komentaru Dr-a G. Kreka, prof. Univerziteta u Ljubljani: *Grundzüge des Verfassungsrechtes des Königreiches der Serben, Kroaten und Slovenen*, posebno oštampano iz *»Zeitschrift für osteuropäisches Recht«, herausgegeben vom Osteuropa-Institut in Breslau, 1925.—1926.* Dok. G. Krek, idući za redom u Ustavu usvojenim, govori prvo o ustavnim pravima pojedinaca (§ 3. *Pflichten und Rechte der Staatsbürger*) pa zatim o ustrojstvu državnih vlasti (§ 4. *Die staatlichen Gewalten*), G. S. Jovanović, u svom delu: *Ustavno Pravo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Beograd, 1924., drži se obrnutoga reda. (Razume se, iz te razlike u rasporedu njihovih komentara, ne treba izvoditi zaključak da se oni moraju deliti i u pogledu gornjega pitanja o postanku ličnih prava pojedinaca).

¹⁰ Mi smo na ovu osobenost Nemačkoga Ustava obratili pažnju i u svome članku: *Karakterne crte Ustava Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca od 28. Juna 1921. god.* (objavljenom u *»Mjesecniku«, Zagreb, br. 9., 10. i 11., 1922.,* kao i u *»Sborniku věd právních a státních«* v Praze, 1923., pod naslovom: *Charakteristické rysy ustavy Království Srbů, Chorvatů a Slovinců ze 28. června 1921.,* odakle je i posebno oštampan). V. o ovoj tehničci istoga Ustava, i objašnjenje René-a Brunet-a, u njegovoj knjizi: *La Constitution allemande du 11 août 1919.,* Paris, 1921, p. 227. et 228., kao i delo E. Vermeil-a, prof. Univ. u Strasbourg-u, *La Constitution de Weimar et le Principe de la Démocratie allemande, Essai d'histoire et de psychologie politiques, compte rendu de Mr. L. Cavaré, chargé de cours à la Faculté de Droit de Strasbourg* (u *»Bulletin Mensuel de la Société de Législation comparée«* de France, Paris, no

osnovne razlike između te dve koncepcije potiču i razlike između pojedinih tendencija u drugim pravnim oblastima, posebno u oblasti Međunarodnoga Javnoga Prava: dok individualistička koncepcija Anglo-Amerikanaca vodi ka načelu slobode i samoopredeljivanja naroda (Selbstbestimmungsrecht der Völker) to jest nezavisnim i suverenim državama, što opet vodi nemiru i ratovima, dotle evropska koncepcija, u kojoj je glavna ideja o miru i redu, više naginje načelu solidarnosti naroda i država to jest načelu federativnoga uređenja među njima u opšte a posebno jednom takvom uređenju evropskih država (Savezna Evropska Država, Bundesstaat ne: Staatenbund).¹¹

Zakon američki od 1922. god. o kome je ovde reč daće, naravno, povoda pravnim sukobima u međunarodnim odnosima, pošto svaka država po svom pravu suverenosti (za sada još vlada ovo načelo)¹² propisuje slobodno za svoju teritoriju

juliet-septembre 1926., p. 471 à 464). Nemačka književnost o Wajmarskom Ustavu već je, razume se, znatna, i mi ćemo ovde ukazati samo na neke važnije radove, navedene u delu P. Brunet-a, kao: Stier Somlo (Reichsverfassung), Apelt (Das Werden der neuen Reichsverfassung, »Juristen-Zeitung«, 1919.), Preuss (Deutschlands Republikanische Reichsverfassung). Giese (Die Reichsverfassung vom 11. August 1919), Poetsch (Handausgabe der Reichsverfassung), Arndt (Reichsverfassung), Koch (Die Grundrechte in der Verfassung, »D. J. Zeitung«, 1919.). V., takodje, i Walter Jellinek, Revolution und Reichsverfassung u »Jahrbuch des öffentlichen Rechts«, Tübingen, 1921.

¹¹ Razorno dejstvo načela samoopredeljenja naroda mi smo pokušali izneti, u vezi sa Velikom Ratom, u svome članku: Ein Auflösungsprinzip, objavljenom u »Archiv für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie« Berlin, 1922. Isti članak je izašao i na francuskom jeziku u »La Revue Mensuelle«, Genève, 1925. (pod naslovom: Un principe de dissolution).

¹² Izvesni drastični primeri pravnih sukoba u međunarodnim odnosima povodom ovoga Američanskoga zakona navedeni su u članku: Loi du 22 septembre 1922, relative à la naturalisation et à la nationalité de la femme mariée (Etats-Unis) objavljenom u »Revue de Droit international privé«, Paris, № 2., 1922.—1923. (gde se nalazi i tekst toga zakona). Godine 1920., veli se u ovom članku, le Conseil international des femmes, na svom kongresu u Kopenhagen-u, izjasnio se za nezavisnost žena u pitanju narodnosti. Sličnu

norme Medjunarodnoga Privatnoga Prava, a te norme nisu, kod pitanja koje čini predmet ovoga članka, iste u drugim državama kao u Sev. Amer. Saveznoj Republici.¹³ Konflikta neće još biti, ako se tiče takvoga evropskoga zakonodavstva (mi neprestano uzimamo ovde to zakonodavstvo kao primer) gde je promena državljanstva kod braka, od strane žene, vezana svagda za uslov u z a j a m n o s t i (reciprociteta). Takav je slučaj, n. pr., sa Srpskim Gradj. Zakonikom po čijem §-y 48. Srpkinja udata za stranca postaje stranom podanicom, ako i zakon toga stranca postupa slično sa domaćom podanicom koja se uda za srpskoga podanika, i, v i c e v e r s a, stran-kinja koja stupi u brak sa Srbinom stiće srpsko podanstvo, ako i Srpkinja venčana za podanika države te strankinje stiće tamošnje podanstvo.

Na taj način, po Srpskom Zakonodavstvu, Amerikanka udata za Srbina ostaće Amerikanka, kao što će i Srpkinja udata za Amerikanca ostati Srpkinja: zbog Amerikanskoga zakona od 1922. god. nema ovde reciprociteta koji predvidja § 48. Srp. Gradj. Zak. Prema tome, rezultat je isti koji i po Amerikanskom Zakonu (za Austr. Pravo v. Hof-Dekret vom 23. Februar 1833. JGS. Nr. 2595).¹⁴ Ali će konflikta biti, ako izjavu doneo je i International Law Association na kongresu u Buenos-Ayres-u.

Da napomenemo da razlog amerikanskome zakonu od 1922. ne treba tražiti u feminističkom pokretu, mada je, naravno, i on tome doprineo. Jer ovde nije pitanje o pravnom izjednačenju ženskih sa muškima nego o bračnoj harmoniji kao uslovu solidnosti braka. Ili, upravo, ima da se izbere jedno od ovoga dvoga: n e j e d n a k o s t izmedju muških i ženskih (koja ima da učvrsti brak) i n e s o l i d n o s t braka (kojoj vodi jednakost muških i ženskih). Ono prvo ne znači da žena mora biti u inferiornom pravnom položaju prema čoveku, jer bi se harmonija u braku mogla postići i na taj način da muž uzme narodnost ženinu (kao u Južnoj Americi). Ako, dakle, Amerikanci hoće da žena, i pored braka, zadržji svoju narodnost, to je ne zbog feminizma već zbog načela slobode, načela koje bi se, po njima, protivilo, takodje da čovek uzme ženinu narodnost.

¹³ V. A. Pillet et I. P. Niboyet, Manuel de Droit international privé, Paris, 1924., p. 370. et suiv., kao i naš rad: O sukobu zakona u Medjunarodnom Privatnom Pravu, drugo, pregledano i dopunjeno, izdanje, Beograd, 1926., str. 87 i 88.

¹⁴ Mi apstrahujemo, razume se, ovde pitanje o današnjoj važnosti § 48. Srp. Gradj. Zak. i Dvorskoga Dekreta od 23. Februara, 1833. god.,

evropsko zakonodavstvo vezuje za brak prirodjenje žene na jedan bezuslovan način, dakle i u odsustvu reciprociteta, kao što je, n. pr., slučaj sa Nemačkom i Engleskim Pravom. Otuda, Nemica i Engleskinja udate za Amerikanca gube nemačko odn. englesko podanstvo, i ako ne postaju Amerikanke (dakle biće bez podanstva), i, obrnuto, Amerikanka udata za Nemca odn. Engleza postaće Nemicom odn. Engleskinjom, mada nije prestala biti Amerikankom (imaće prema tome, dva podanstva: *cumul de nationalités*).¹⁵

i u opšte onih propisa pojedinih pokrajina naše Države koji se odnose na državljanstvo (podanstvo). Jer, kao što je poznato, ti propisi još nisu izjednačeni (unificirani). Otuda, teškoće kod pitanja o sticanju državljanstva u našoj Državi i o njegovom gubljenju, teškoće koje se samo povećavaju pitanjem o užem (pokrajinskom, regionalnom) pripadništvu (*l' indigénat*) koje se, takodje, postavlja zbog zakonodavne heterogenosti u novoj Državi. Mi smo ta pitanja i te teškoće dodirnuli i u svojoj raspravi: *Le Droit international privé dans la Constitution du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes (Yougoslavie)*, oštampanoj iz »*Revue de Droit international privé*«, Paris, 1926. IV. o državljanstvu u našoj Državi još i S. Jovanović, op. cit., str. 429., Dr. G. Krek, op. cit., S. 18. à 22., a, specialno, iscrpnu studiju Dr-a Mihaila Konstantinovića, prof. Pravn. Faculteta u Subotici: *Die Staatsangehörigkeit in Jugoslawien unter besonderer Berücksichtigung der Friedensverträge*, objavljenoj u časopisu: *Ostrecht. Monatsschrift für das Recht der osteuropäischen Staaten*, Berlin, 1926. kao i značajni rad (doktorsku disertaciju) Dr-a Ivan-a V. Soubbotitch-a, *Effets de la dissolution de l' Autriche-Hongrie sur la Nationalité de ses Ressortissants. Etude de Droit international et de Droit comparé*. Paris (librairie Arthur Rousseau), 1926. Od rada na izjednačenju zakonodavstva o državljanstvu kod nas pomenućemo zakonski predlog podnesen Narodnom Predstavništvu, 1922. god., od strane tadašnjega Ministra Unutrašnjih Poslova, G. Dr. V. Marinkovića. (V. taj predlog in extenso u knjizi Dr-a Nimka Perića, *Osnovi Gradjan-skog Prava*, Opšti Deo, Beograd, 1923., str. 88. à 91., u primedbi).

¹⁵ E. Lehr, op. cit., p. 102. (*Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d' Irlande*); Gustav Walker, *Internationales Privatrecht*, Dritte Auflage, Wien, 1924., S. 78. («Nach § 6. des Reichs- und Staatsangehörigkeitsgesetzes vom 22. Juli 1913. erwirbt die Frau durch die Eheschliessung mit einem Deutschen die Staatsangehörigkeit des Mannes. Es ist nun möglich, dass die Frau nach ihrem bisherigen Heimatrecht ihre bisherige Staatsangehörigkeit durch ihre Verheiratung nicht verliert.»).

Medjutim, biće manje komplikacija, ako smo u prisustvu takvog zakonodavstva koje, postavljajući kao pravilo da žena uzima podanstvo muževljevo bez uslova reciprociteta, čini ipak izuzetak za sopstvenu podanicu koja, udajom za stranca, ne bi zadobila državljanstvo svoga muža, kao što je slučaj sa Francuskom (v. Zakon od 1889. god.), Italijom, Belgijom, Švajcarskom. Tako, ako se Švajcarskinja uda za Amerikanca, ostaje ona i dalje švajcarskom podanicom (v. Bundesgesetz vom 25. Juni 1903. betreffend den Erwerb des Bürgerrechtes und den Verzicht auf dasselbe), dok, medjutim, Amerikanka udata za Švajcarca imaće, pored Amerikanskoga, još i švajcarsko državljanstvo.¹⁶

Najzad, ima zakonodavstva koji svojim podanicama udaticima za strance obezbeđuju pravo opcije (izbora), ako ne dobijaju muževljevo podanstvo po zakonima njegove zemlje (Kolumbija, Čile, Paragvaj).^{17 18}

I tako vidimo da nejednako rešavanje pitanja šta kod braka treba da bude pretežnije, njegovo jedinstvo ili lična sloboda

¹⁶ V. napred navedeni članak: Die Schweiz und das amerikanische Bürgerrecht, u »Neue Zürcher Zeitung«.

¹⁷ V. članak: Die Schweiz und das amerikanische Bürgerrecht, »Neue Zürcher Zeitung«.

¹⁸ Otuda neosporna i velika potreba da, i u ovom pitanju, dodje do saglasnosti medju državama, na način kako je to, za mnoga i važna pitanja, postignuto na Haškim Konferencijama za Medjunarodno Privatno Pravo. V. o konvencijama donesenim na tim konferencijama: Koters et Bellemans, Les Conventions de la Haye de 1902. et 1905., Recueil de législation et de jurisprudence, La Haye, 1921.; Dr. F. Meili und Dr. A. Mamelok, Das internationale Privat- und Processrecht auf Grund der Haager Konventionen. Eine systematische Darstellung, Zürich, 1911.; Dr. S. Lapajne, Občeni delk mednarodnemu zasebnemu pravu. La Théorie générale du Droit international privé u »Zborniku znanstvenih razprav«, Ljubljana, 1925., str. 25 i 26. Poslednja Haška konferencija za Medjunarodno Privatno Pravo bila je oktobra 1925. god. (v. naš rad: O sukobu zakona, str. 36.). »Journal of the American Bar Association« (Philadelphie, Pennsylvania) veli da će novi zakon (od 1922.) praviti teškoće u medjunarodnom pravnom saobraćaju (Heimathlosen, double nationalité), sve dok i druge države ne stanu na isto gledište. (V. i ovde: »Revue de Droit international privé«, navedeni članak).

supruga, to jest nejednako shvatanje problema: da li vlast (država) prethodi ličnim pravima ili ova prethode vlasti (državi), ima svoga odjeka ne samo u Medjunarodnom Javnom Pravu, kao što smo gore videli, nego i u Medjunarodnom Privatnom Pravu.

Pravna analiza pravilnika o gostilnah in kavarnah.

Dr. Franjo Ogrin.

V Službenih Novinah naše kraljevine z dne 30. julija 1925 št. 171 (Uradni list od 3. septembra 1925 št. 268) je objavljen pravilnik o gostilnah, kavarnah in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami z dne 15. junija 1925. Po tem pravilniku in po pravilniku za izvrševanje predpisov iz tar. post. 62 taksne tarife zakona o taksah od 30. junija 1925, ur. list št. 269 — predhodnika sta pravilnika z dne 12. nov. 1923, ur. list št. 377 in 378 — odnosno po osnovnih predpisih, ki jih vsebujejo tar. postavke 61—67 taksne tarife zakona o taksah iz leta 1923, je docela izpremenjeno dotlej veljavno obrtno pravo, ki se tiče gostilniškega in kavarniškega obrata, zlasti v pokrajinah izven nekdanje Srbije in Črne gore.

Odveč bi bilo, te izpremembe izčrpno naštevati, vendar bodi naj nekaj navedenih. Zadevni obrati se dele poslej na: gostilne, kavarne, hotele, hane in restavracije (pivnice), od kojih ima vsak svoj obseg (člen 1 pravilnika o gostilnah); dalje imamo točilnice v zadevnih trgovinah, omejene na točenje alkoholnih pijač stoječim gostom in na ven. — Za pričetek izvrševanja obratovalnic iz člena 1 pravilnika¹ s točenjem alkoholnih pijač na drobno je potrebna pridobitev krajevne pravice (temelji na kraju in zgradbi; dobi jo le hišni lastnik), osebnostne in točilne pravice. Za vsako teh pravic je treba plačati posebno takso. — Odločujoče oblastvo v I. stopnji ni več

¹ Pod označbo pravilnik je mišljen v naprej vedno pravilnik o gostilnah in kavarnah.